

Vaja 2 - 3: Pretvorba med geodetskimi in kartezičnimi koordinatami na elipsoidu

Podan imate položaj geodetske točke na elipsoidu:

$$T: \lambda = 107^{\circ}28'52.798\ 18'' \quad \varphi = -68^{\circ}31'5.644\ 61'' \quad h = 471.0085\ \text{m}$$

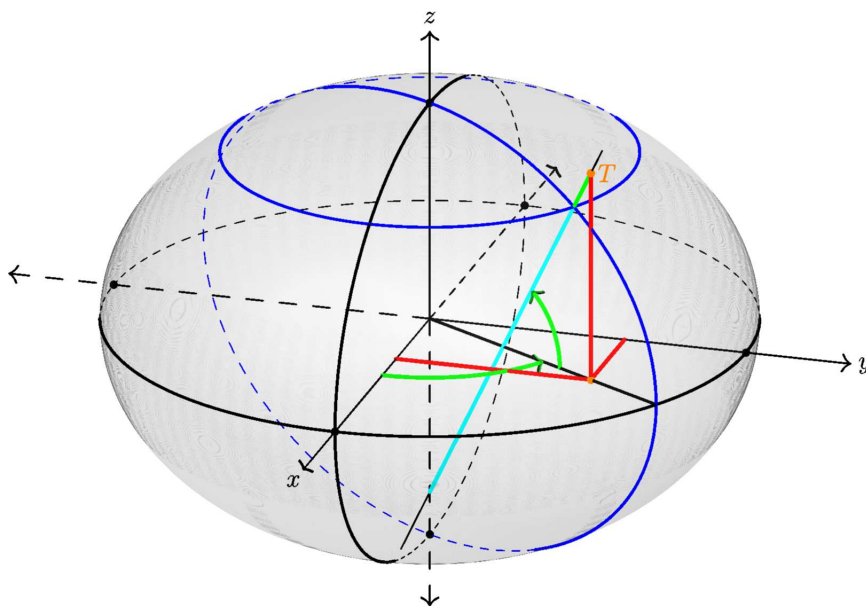
Za podano točko na elipsoidu GRS80 in Bessel poračunajte:

1. kartezične koordinate: x , y in z ,
2. iz izračunanih kartezičnih koordinat izračunajte nazaj geodetske koordinate (φ , λ , h), in sicer z direktno in iterativno metodo.

Z zakonom o prenosu pravih pogreškov izračunajte pogreške koordinat: Δx , Δy in Δz , če:

- imata parametra elipsoida pogreške podane kot: $\Delta a = 1.0\ \text{cm}$ in $\Delta e = 3 \times 10^{-8}$,
- če so pravi pogreški geodetskih koordinat: $\Delta\varphi = 0.001''$, $\Delta\lambda = 0.001''$ in $\Delta h = 1.0\ \text{cm}$

POMOČ:

Slika 1: Prikaz **kartezičnih** in **elipsoidnih** koordinat na rotacijskem elipsoidu

1. Pretvorba elipsoidnih koordinat v kartezične:

Pri pretvorbi elipsoidnih koordinat v kartezične imamo podano:

- elipsoidne koordinate: φ , λ in h ,
- parametra elipsoida: a , e .

Pretvorbo izvedemo s pomočjo enačb:

$$\begin{aligned}x &= (N + h) \cos \varphi \cos \lambda \\y &= (N + h) \cos \varphi \sin \lambda \\z &= (N(1 - e^2) + h) \sin \varphi\end{aligned}\tag{1}$$

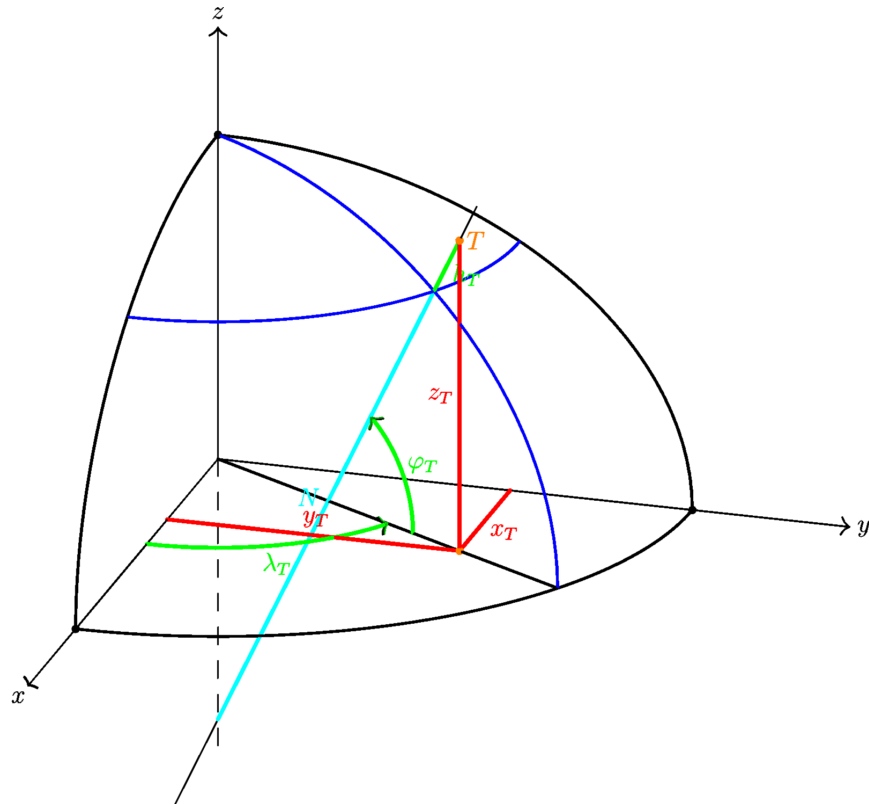
V enačbi 1 N predstavlja polmer ukrivljenosti 1. vertikala.

2. Pretvorba kartezičnih koordinat v elipsoidne:

Pri pretvorbi kartezičnih koordinat v elipsoidne imamo podano:

- kartezične koordinate: x , y in z ,
- parametra elipsoida: a , e .

Problem pretvorbe kartezičnih koordinat v elipsoidne še do danes ni direktno rešen. Vsi pristopi so iterativni, z določeno natančnostjo. Največkrat sta v uporabi dva pristopa, in sicer iterativni in t.i. direktni način.

Slika 2: Prikaz **kartezičnih** in **elipsoidnih** koordinat z oznakami v pozitivnem oktantu elipsoida

- **Iterativni način:**

V prvem koraku izračunamo oddaljenost od rotacijske osi Zemlje:

$$p = \sqrt{x^2 + y^2} \quad (2)$$

Sledi izračun prvega približka geodetske širine:

$$\varphi_0 = \arctan\left(\frac{z}{p(1 - e^2)}\right) \quad (3)$$

Za izračun prvega približka elipsoidne višine točke dobimo:

$$h_0 = \frac{p}{\cos \varphi_0} - N_0 \quad \rightarrow \quad N_0 = \frac{a}{\sqrt{1 - e^2 \sin^2 \varphi_0}} \quad (4)$$

Sledi iterativen izračun, kjer izračunavamo elipsoidno širino, polmer ukrivljenosti 1.

vertikala in elipsoidno višino

$$\begin{aligned}\varphi_i &= \arctan \left(\frac{z}{p} \left(1 - e^2 \frac{N_{i-1}}{N_{i-1} + h_{i-1}} \right)^{-1} \right) \\ N_i &= \frac{a}{\sqrt{1 - e^2 \sin^2 \varphi_i}} \\ h_i &= \frac{p}{\cos \varphi_i} - N_i\end{aligned}\tag{5}$$

Postopek ponavljamo toliko časa, dokler zaporedna približka $|\varphi_i - \varphi_{i-1}|$ nista dovolj majhna. Splošno uporaben in uveljavljen prag je natančnost vsaj 0.1 mm, a pri uporabi računalnikov lahko ta prag nastavimo na najvišjo možno natančnost, ki pri večini programskih jezikov znaša 1×10^{-15} .

Za razliko do elipsoidne širine in višine, pa je izračun elipsoidne dolžine enoličen in direkten:

$$\lambda = \arctan \frac{y}{x}\tag{6}$$

- **Direktni način:**

Pri direktnem načinu prvo računamo oddaljenost točke od rotacijske osi (polmer vzporednika):

$$p = \sqrt{x^2 + y^2}\tag{7}$$

Sledi količina Θ

$$\Theta = \arctan \left(\frac{z a}{p b} \right)\tag{8}$$

Izračun elipsoidne širine sledi po enačbi:

$$\varphi = \arctan \left(\frac{z + e'^2 b \sin^3 \Theta}{p - e'^2 a \cos^3 \Theta} \right)\tag{9}$$

kjer malo polos elipsoida in drugo ekscentriciteto dobimo z:

$$b = a\sqrt{1 - e^2} \quad \rightarrow \quad e'^2 = \frac{e^2}{1 - e^2}\tag{10}$$

Izračun elipsoidne višine je enak, kot v primeru iterativne metode:

$$h = \frac{p}{\cos \varphi} - N \quad \rightarrow \quad N = \frac{a}{\sqrt{1 - e^2 \sin^2 \varphi}}\tag{11}$$

Elipsoidno dolžino spet izračunamo neposredno:

$$\lambda = \arctan \frac{y}{x}\tag{12}$$